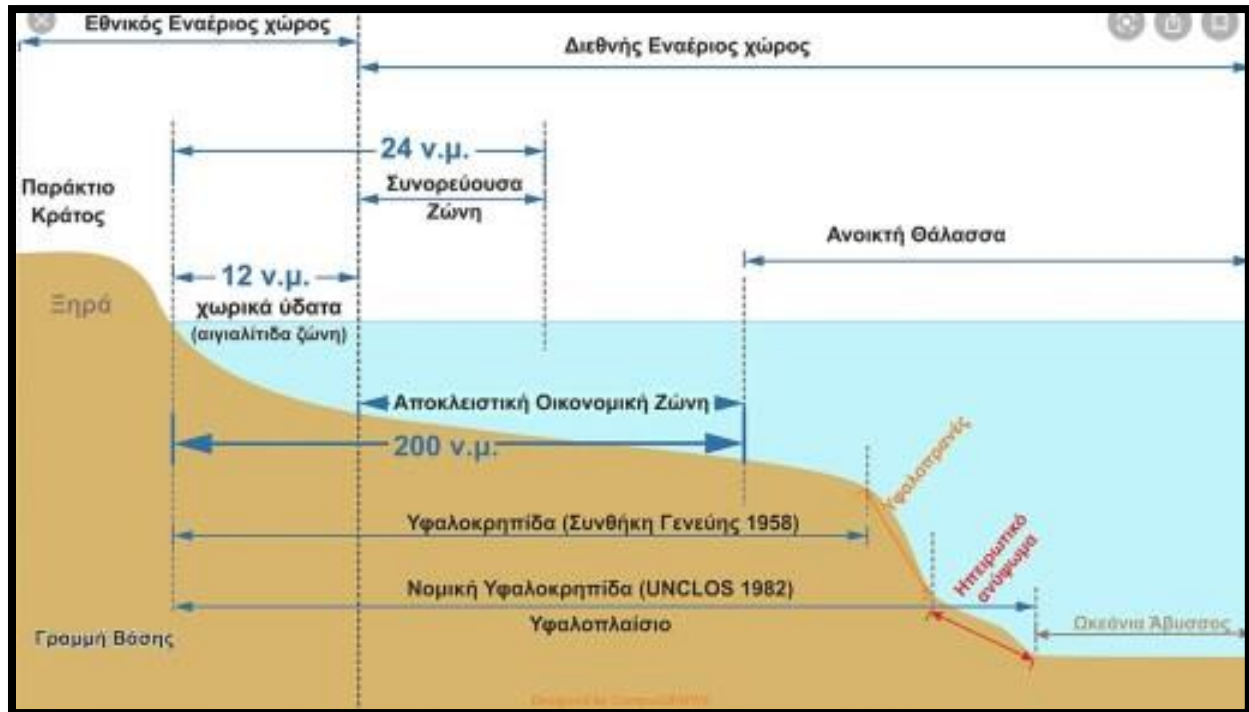

Η οριοθέτηση των Θαλασσίων Ζωνών Ελλάδας - Τουρκίας.

Του Βασίλη Μούτσογλου. Πρέσβη ε.π., Συγγραφέα – Μέλους ΙΗΑ

Από την δεκαετία του 1970, η Τουρκία πρόβαλε διεκδικήσεις επί του Αιγαίου. Το 1923, η Συνθήκη της Λοζάνης με το Άρθρο 12 απέδωσε τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου στην Ελλάδα. Η Ίμβρος, Τένεδος και το Λαγόνησι καθώς και όλα τα νησιά που βρίσκονται εγγύτερα των 3 ν. μ από τις ακτές της Ανατολίας, δόθηκαν στην Τουρκία. Τα Δωδεκάνησα ανήκαν στην Ιταλία και αποδόθηκαν στην Ελλάδα αργότερα, με την Συνθήκη των Παρισίων (1947). Δηλαδή το σύνορο στο Αιγαίο τέθηκε σε απόσταση 3 ν. μ. από τις ακτές της Τουρκίας, η οποία έλαβε το σύνολο της Ανατολίας από όπου εκδιώχθηκαν όλοι οι Έλληνες, ενώ στην Ελλάδα αφέθηκε ο γεωγραφικός χώρος δυτικά του συνόρου αυτού. Υπό αυτήν την οπτική γωνία δεν είναι τα νησιά κοντά στις τουρκικές ακτές αλλά οι τουρκικές ακτές κοντά στα Ελληνικά νησιά.

Η Ελλάδα από το 1961 είχε δώσει άδειες εξερεύνησης στη θεωρούμενη ως ελληνική Υφαλοκρηπίδα, χωρίς να προκληθούν τότε αντιδράσεις. Η έναρξη της γενικότερης κρίσης στο Αιγαίο τοποθετείται την 1η Νοεμβρίου 1973, με τη δημοσίευση στην επίσημη εφημερίδα της Τουρκικής κυβέρνησης,

ενός χάρτη, ο οποίος έδειχνε τμήματα της Υφαλοκρηπίδας του βορειοανατολικού Αιγαίου που παραχωρούντο στην Τουρκική εταιρεία Πετρελαίου, προς εκμετάλλευση. Η Τουρκική Κυβέρνηση δεν έλαβε υπόψη της το γεγονός ότι η Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου δεν είχε οριοθετηθεί, ούτε ότι τα νησιά, σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης του 1958 είχαν δικαιώματα στην Υφαλοκρηπίδα. Η κρίση που προκλήθηκε και η οποία πλησίασε τα όρια θερμής σύγκρουσης, διευθετήθηκε με την Απόφαση Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ της 25 Αυγούστου 1976 με την οποία κλήθηκαν τα δύο κράτη να μειώσουν την ένταση στις μεταξύ τους σχέσεις και να διευκολύνουν τις διαπραγματεύσεις για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας.

Μετά την κρίση αυτή, οι δύο πλευρές συμφώνησαν σε μια διαδικαστική συμφωνία, το Πρακτικό της Βέρνης (11 Νοεμβρίου 1976). Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου που συντάχθηκε, τα δύο μέρη ανέλαβαν την υποχρέωση να απόσχουν από κάθε πρωτοβουλία ή πράξη, σχετική με την Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου, που θα μπορούσε να παρενοχλήσει τις διαπραγματεύσεις. Με τον τρόπο αυτό η Ελλάδα στερήθηκε του δικαιώματος να πραγματοποιεί έρευνες στο Αιγαίο ακόμη και εγγύς των ακτών της. Παρόλο που η Ελλάδα κήρυξε αργότερα το Πρωτόκολλο ανενεργό, ήταν φανερό ότι οποιαδήποτε ενέργεια στο Αιγαίο θα προκαλούσε σύγκρουση, όπως κινδύνευσε να γίνει τον Μάρτιο 1987. Με την επιστολή του της 8 Απριλίου 1987, ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας συμφώνησε με την τουρκική πρόταση, όπως οι δύο χώρες περιορίσουν τις έρευνες τους εντός των χωρικών τους υδάτων. Εκτιμώντας ότι το Πρωτόκολλο την εξυπηρετεί, η Τουρκία δεν προέβη έκτοτε σε έμπρακτη αμφισβήτηση της Υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο αλλά στη Μεσόγειο.

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θαλάσσης (United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS) τέθηκε προς υπογραφή την 10 Δεκεμβρίου 1982 και κατέστη ενεργή στις 16 Νοεμβρίου 1994 με την κατάθεση των εγγράφων επικύρωσης 60 κρατών. Λόγω πλέον της υπογραφής και επικύρωσης της Σύμβασης από μεγάλο αριθμό κρατών και της εφαρμογής της για μεγάλο χρονικό διάστημα, θεωρείται ότι έχει καταστεί Εθιμικό Δίκαιο και επομένως, το γεγονός ότι δεν έχει υπογραφεί από την Τουρκία, δεν την απαλλάσσει από την υποχρέωση να την σέβεται.

Η UNCLOS μεταξύ άλλων προβλέπει χωρικά ύδατα (Αιγιαλίτιδα Ζώνη) 12 ν.μ.

Η Τουρκία ήδη με μήνυμα του Υπουργού Εξωτερικών I. Caglayangil από τις 24 Οκτωβρίου 1979, αναγόρευσε την άσκηση αυτού του διεθνώς παραδεκτού ελληνικού δικαιώματος, σε αιτία πολέμου ενώ και η Τουρκική Εθνοσυνέλευση, στις 8 Ιουνίου 1995, κήρυξε ως *casus belli* (αιτία πολέμου) την ενδεχόμενη επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων. Κατά την συζήτηση της UNCLOS στο Montego Bay η Τουρκία είχε προβάλει σφοδρές αντιρρήσεις για το εύρος των 12 ν.μ., χωρίς να εισακουσθεί. Η Ελλάδα θεωρεί ότι η επέκταση των χωρικών της υδάτων είναι κυριαρχικό της δικαίωμα και δεν το θέτει υπό διαπραγμάτευση.

Εντός των χωρικών υδάτων, το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχία και το μόνο δικαίωμα που έχουν τα άλλα κράτη είναι αυτό της αβλαβούς διέλευσης – της διέλευσης υπό προϋποθέσεις. Αντιθέτως στην Υφαλοκρηπίδα και την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, ΑΟΖ (η στήλη ύδατος πάνω από την Υφαλοκρηπίδα), υπάρχουν απλώς κυριαρχικά δικαιώματα που σχετίζονται με την οικονομική εκμετάλλευση. Σε αντίθεση με την Υφαλοκρηπίδα, όπου το δικαίωμα των κρατών υφίσταται εξαρχής, για την ΑΟΖ απαιτείται κήρυξη, ενέργεια στην οποία δεν προχώρησε η Ελλάδα. Σημειώνεται ότι τα κράτη που δεν έχουν πρόσβαση σε θάλασσα (Άρθρο 69) ή τα κράτη που γεωγραφικά είναι σε μειονεκτική θέση (Άρθρο 70) έχουν επίσης κάποια δικαιώματα στην εκμετάλλευση «προσήκοντος μέρους του πλεονάσματος των ζώντων πόρων» των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών των παράκτιων κρατών της ίδιας περιοχής.

Σύμφωνα με την UNCLOS, Άρθρο 121, τα νησιά που μπορούν να συντηρήσουν ζωή έχουν τα ίδια δικαιώματα σε Υφαλοκρηπίδα – Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη με τις ηπειρωτικές ακτές. Η Σύμβαση δεν προβλέπει βαθμούς επήρειας, τα νησιά είτε έχουν πλήρη είτε δεν έχουν καθόλου Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, ανάλογα με το αν μπορούν ή όχι να συντηρήσουν ζωή (*sustain human habitation or economic life of their own*). Αυτό είναι το μοναδικό κριτήριο, ανεξαρτήτως του μεγέθους των νησιών.

Πάντως σύμφωνα και με την UNCLOS, η εκμετάλλευση των πόρων της Υφαλοκρηπίδας προϋποθέτει οριοθέτηση της, είτε μονομερώς εκ μέρους του κράτους σε περίπτωση ανοικτής θάλασσας είτε με συμφωνία των δυο μερών

εφόσον οι δυο ακτές κείνται η μια απέναντι από την άλλη (σε απόσταση λιγότερη των 400 ν. μ) ή δίπλα από την άλλη. Η συμφωνία αυτή αποτελεί Διεθνές Δίκαιο το οποίο δεσμεύει όμως, μόνο τα συμβαλλόμενα κράτη (Σύμβαση για το Δίκαιο των Συνθηκών, Άρθρο 34) και όσες τρίτες χώρες συμφωνήσουν εγγράφως ότι δεσμεύονται (Άρθρο 35).

Σε περίπτωση που τα δυο κράτη δεν μπορούν να συμφωνήσουν μεταξύ τους, μπορούν να παραπέμψουν τη διαφορά στο Διεθνές Δικαστήριο. Δεν υπάρχει δυνατότητα μονομερούς προσφυγής της Ελλάδας – η Τουρκία δεν έχει συμφωνήσει στην δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου. Στις περιπτώσεις αυτές γίνεται μια διμερής προσunenνόηση και συντάσσεται ένα συνυποσχετικό για την παραπομπή του θέματος στο Δικαστήριο. Σύμφωνα με το Άρθρο 38.2 του καταστατικού του, το Δικαστήριο μπορεί «να κρίνει μια υπόθεση *ex aequo et bono* (equity- ευθυδικία), αν οι διάδικοι συμφωνούν σε αυτό». Εφόσον λοιπόν υπάρχει συμφωνία των διαδίκων στο συνυποσχετικό, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίζει περί μειωμένης επήρειας των νησιών.

Επομένως, αναφορικά με την Τουρκία, ενδεχόμενη παραπομπή του θέματος στο ΔΔ, μπορεί να συνεπάγεται και την αποδοχή της ρήτρας της equity, που είναι όρος *sine qua non* για την Τουρκία, αλλά ίσως επιζήμιος για την Ελλάδα. Το ζήτημα αυτό είχε εμποδίσει μια προηγούμενη προσπάθεια προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο το 1974. Εφόσον γίνεται αποδεκτή η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο, οι δυο χώρες, κατά την σύνταξη του συνυποσχετικού, θα πρέπει να βρουν τρόπους για την αποφυγή δημιουργίας μιας κατάστασης όπου η Τουρκία δεν θα συμφωνούσε σε προσφυγή στο δικαστήριο χωρίς την ρήτρα της ευθυδικίας και η Ελλάδα θα διαφωνούσε σε αυτό.

Τέλος, δεδομένου ότι το Αιγαίο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ημί-κλειστη θάλασσα υπό την έννοια του άρθρου 122 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, τα συνορεύοντα κράτη θα πρέπει να συνεργάζονται κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους που προκύπτουν από την εν λόγω Σύμβαση, κατ' εφαρμογή του άρθρου 123 της ίδιας σύμβασης. Επομένως, όλες οι πλευρές θα πρέπει να αντιληφθούν ότι η μόνη νόμιμη και επομένως βιώσιμη λύση είναι η ειρηνική οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας, είτε μέσω διαπραγματεύσεων είτε μέσω του Διεθνούς Δικαστηρίου.

Η Τουρκία προβάλλοντας ότι τα νησιά δεν έχουν δική τους Υφαλοκρηπίδα στοχεύει να περιβάλει τα Ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου εντός της Υφαλοκρηπίδας της Ανατολίας (πολιτική Γαλάζια Πατρίδα) με απώτερο στόχο την δημιουργία ειδικού καθεστώτος. Έχει σχετική «εμπειρία» αφού κατάφερε να αποτινάξει το ειδικό καθεστώς που είχε προβλεφθεί για την Ίμβρο και Τένεδο και να εκδιώξει τον αποκλειστικά ελληνικό πληθυσμό των νησιών αυτών εκτουρκίζοντας τα. Η Τουρκία δεν είναι χώρα δικαίου αλλά ισχύος – το μόνο που σέβεται είναι η ισχύς. Εάν δεν γνώριζε ότι η Ελλάδα θα αντέτασσε την στρατιωτική της ισχύ, η οποία αν και μικρότερη θα μπορούσε να της προξενήσει ανυπολόγιστες ζημίες, δεν πρέπει να υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ότι η Τουρκία θα προχωρούσε δυναμικά στα σχέδια της. Και τα σχέδια της προβλέπουν επέκταση προς Δυσμάς. Οι δυσχέρειες στην οικονομία της δεν αποτελούν εμπόδιο, θεωρούνται κάτι προσωρινό ενώ τα εδαφικά – κυριαρχικά κέρδη, μόνιμα.

Η Ελλάδα δεν αρνείται την ύπαρξη δικαιωμάτων της Τουρκίας επί των θαλασσών που την περιβάλλουν – όσα δικαιούνται. Δεν πρόκειται όμως να ενδώσει στις απαιτήσεις της βάσει του ισχυρισμού περί υπεροπλίας της. Η αποφασιστική στάση της Ελλάδας και ο σεβασμός της προς το Διεθνές Δίκαιο μαζί και με την ηθική συμπαράσταση των συμμάχων της αποτελεί την μοναδική αποτρεπτική δύναμη έναντι μια αναθεωρητικής Τουρκίας.

Τα άρθρα που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του ΙΗΑ εκφράζουν αποκλειστικά τους συγγραφείς – μέλη του ΙΗΑ. Η ιστοσελίδα του ΙΗΑ δεν λογοκρίνει, ούτε επεμβαίνει σε άρθρα – κείμενα των μελών του ΙΗΑ.

[International Hellenic Association](#)

Πηγή : **<https://professors-phds.com/>**